

OKRA-Memorandum



Verkiezingen 9 juni 2024



OKRA wil zorgen voor ontmoetingskansen en gemeenschapsvorming van, voor en door 55-plussers , waarbij ze hun talenten kunnen ontplooiën en participeren en zich engageren voor een meer solidaire en duurzame samenleving. Daarbij kiezen we uitdrukkelijk voor een democratische werking, voor solidariteit, rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, verbondenheid met extra aandacht voor kwetsbare groepen. En dat via bewegingsuitbouw, sociaal-cultureel werk en belangenbehartiging.

Inhoud

1.	Een memorandum in een bijzondere periode.....	4
2.	Inleiding: opkomen voor ouderenbelangen	5
3.	Wonen.....	6
3.1.	Inleiding.....	6
3.2.	Groener maken van de woningmarkt	6
3.3.	Levenslang wonen.....	7
3.4.	Collectieve woonvormen	7
3.5.	Sociale woonmarkt.....	7
3.6.	Omgeving	7
4.	Mobiliteit.....	8
4.1.	Voetgangers en fietsers	8
4.2.	Openbaar vervoer	8
4.3.	Autorijden	9
4.4.	Personen met mobiliteitsbeperking	9
5.	Gezondheid, ouderenzorg en welzijn	10
5.1.	Gezondheidspreventie en positieve gezondheid	10
5.2.	De Vlaamse overheid.....	11
5.2.1	De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)	11
5.3.	De federale gezondheidszorg	16
5.3.1	Nood aan een globaal, complementair en gecoördineerd beleid	16
5.3.2	Minimale reële groeinorm van het budget.....	16
5.3.3	Geen privatisering van de gezondheidszorg	16
5.3.4	Verantwoord medicatiegebruik	17
5.3.5	Uitbreiding verstrekkingen pakket ziekteverzekering	17
5.3.6	Voltooid leven of levensmoeheid	17
5.4.	Dementiebeleid.....	17
5.5.	Europees beleid met inpakt op gezondheid en welzijn	18
6.	Pensioen.....	18
6.1.	Pensioenbeleid op de lange termijn, gericht op de toekomst.....	18
6.2.	Versterking van de armoedebescherming	19
6.3.	Versterking van het verzekeringsprincipe	19
6.4.	Welvaartsvaste pensioenen	20
6.5.	Verkleinen pensioenkloof tussen partners	20
6.6.	Billijke inhoudingen op pensioen	20

6.7.	Meer zekerheid en duidelijkheid omtrent toegelaten arbeid	21
7.	Fiscaliteit	21
7.1.	Eerlijke fiscaliteit	21
7.2.	Financiering van de sociale zekerheid	22
7.3.	Erf- en schenkbelasting	23
8.	Digitalisering:	23
8.1.	De nood aan een wettelijk kader voor de commerciële sector	23
8.2.	OKRA vraagt dat de overheid zelf het goede voorbeeld geeft in haar dienstverlening	23
8.3.	Versterk organisaties die digitale vaardigheden van ouderen kunnen verbeteren	24
8.4.	Bekijk het globale plaatje	24
9.	Europees en internationaal ouderenbeleid	25

1. Een memorandum in een bijzondere periode

Dit memorandum van OKRA is er een aan het begin van een nieuwe beleidsperiode op Europees, nationaal en gewestelijk vlak.

- Tussen 2022 en 2028 stijgt het aantal 67-plussers in België met 267 000, een aanloop naar een aangroei met 879 200 tegen 2050, om in 2070 uit te komen op 3 156 000 Belgen die 67 plus zijn. Dat is een aangroei tussen 2022 en 2070 met liefst 1 137 600 Belgen van 67 en ouder.
- De levensverwachting van die groeiende groep ouderen gaat er op vooruit: zo stijgt het aantal 80-plussers met 98 600 tegen 2028. De levensverwachting van een pasgeboren jongetje in 2022 is 79 jaar in 2022, dat wordt 85 tegen 2050. Bij de meisjes is dat 87,9 jaar.
- Tot 2050 stijgen de kosten voor pensioenen met 2,5% van het BNP en de kosten van de gezondheidszorg met 2,7% van het BNP.
- In 2022 waren er 3,6 personen op actieve leeftijd (18-66 jaar) (waarvan 1,8 werkenden) voor elke 67-plusser. Tegen 2070 daalt dit tot 2,4 personen op actieve leeftijd (waarvan 1,4 werkenden) per 67-plusser.
- Inzake bijdragen sociale zekerheid worden steeds meer maatregelen genomen om allerlei vormen van inkomen vrij te stellen van bijdragen: flexi-jobs, salarismwagens, winstpremies, maaltijdcheques, ecocheques, uitbreiding van studentenarbeid,...
- Het armoederisico bij ouderen is met 20% voor 65-plussers en zelfs met 25,1% bij 75-plussers beduidend hoger dan bij andere leeftijdsgroepen, en steeg tussen 2021 en 2022. Dat ondanks de verhoging van de minimumpensioenen bij 45-jarige loopbanen.
- Dit is het eerste OKRA-memorandum terwijl er een oorlog woedt op het Europese continent op amper 2 000 km van Brussel met alle onzekerheden (migratie, energie,...)
- De beleidsmaatregelen inzake klimaat zijn volgens een brede wetenschappelijke consensus onvoldoende om de noodzakelijke doelstellingen te halen om de aarde te behoeden voor globale opwarming en de daarmee verbonden extreme weerfenomenen. Inzake milieu komen steeds vaker gezondheidsproblemen aan het licht door verspreiding van schadelijke stoffen. Inzake duurzaamheid onderschrijft OKRA de werking van Grootouders voor het klimaat. (zie bijlage: Speerpuntennota GvK 09062024)
- Oorlogen, armoede, schendingen van mensenrechten en problemen met het klimaat zorgen voor een niet-aflatende stroom van asielzoekers en migranten naar Europa, een Europa dat er maar niet in slaagt om een gemeenschappelijke humane aanpak en spreiding te organiseren.
- We zien nieuwe migratiestromen omwille van arbeidstekorten. In de zorgberoepen stellen we daar een stijgend probleem van onvoldoende taalkennis vast. Hierdoor wordt zorg voor de zorgbehoevende oudere bevreemdend en kan dat ook leiden tot fouten in de communicatie, behandeling en tot (medische) fouten.
- Het is in Vlaanderen slecht gesteld met vervoer voor zwakke weggebruikers: het busvervoer krimpt in volume en kwaliteit onder de besparingen, de spoorwegen zijn toe aan grote investeringen, de fietspaden zijn niet aangepast aan de forse aangroei van het aantal (oudere) fietsers: slecht onderhouden fietspaden, te smal, vele 'moordstrookjes', te weinig fietspaden in aparte bedding, enz.
- Rond sociale woningen is er de afgelopen jaren een beleidsstilstand met lange wachtlijsten tot gevolg. Inzake ouderenzorg eindigt in 2025 de programmatiestop voor nieuwe woonzorgcentra: er is door het stijgend aantal ouderen nood aan investeringen in ouderenzorg en aangepaste woonconcepten.
- De hele zorgsector kampt met een tekort aan middelen, een tekort aan personeel, schandelijke wachtlijsten en hogere dagprijzen tot gevolg. OKRA waarschuwt voor een zorginfarct.

- Het is duidelijk dat de versnippering van bevoegdheden, zoals gezondheidszorg en mobiliteit, in ons land inefficiënt is. Bovendien draagt deze versnippering bij tot een verminderd vertrouwen in de politiek en het beleid en is dat ook nog eens heel duur.

Uitdagingen die vragen om daadkrachtig, consequent en innovatief beleid. OKRA wil met dit memorandum alvast een input geven vanuit het oogpunt van ouderen in onze samenleving.

2. Inleiding: opkomen voor ouderenbelangen

Het klassieke verenigingsleven in Vlaanderen staat onder druk door toenemende individualisering, ontzuiling, een groot en divers aanbod van allerlei vormen van ontspanning, reizen, evenementen. Het is voor vele verenigingen moeilijker om vrijwilligers te vinden die zich voor langere termijn willen engageren in een organisatie. Allerlei middenveldorganisaties moeten andere organisatievormen vinden om hun doelstellingen en missie waar te maken.

Dat geldt uiteraard ook voor OKRA.

We blijven overtuigd van een sterke en onvervangbare rol voor het middenveld in het politieke, sociale en culturele beleid. Organisaties die dagelijks middenin hun doelgroep staan, voelen best aan wat nodig is voor de achterban, met welke zorgen en problemen de gewone mensen kampen. Deze organisaties zijn hiervoor beter geplaatst dan politici, politieke partijen, journalisten, opiniepeilingen, commerciële groepen of overheidsinstanties. Vaak gaat het om zorgen en problemen die niet de grote belangstelling en aandacht krijgen die ze verdienen, maar daarom niet minder belangrijk zijn.

OKRA wil daarom opkomen voor een beleid dat middenveldorganisaties ondersteunt, koestert en beluistert en hun inbreng in het beleid waardeert en structurele inspraak biedt. Zeker voor de doelgroep van ouderen is dat nodig. We stellen een toenemende vereenzaming van ouderen in onze samenleving vast. Het socio-cultureel werk is een prima instrument voor wie eenzaamheid en isolement van ouderen wil voorkomen en bestrijden. Daarbij bieden middenveldorganisaties een belangrijke meerwaarde aan het beleid als partner om rechtstreeks doelgroepen te kunnen bereiken met informatie, campagnes, enz.

OKRA wil dat inspraak van ouderen in het beleid op structurele wijze wordt aangepakt. Met op lokaal niveau goed omkaderde ouderenraden die het beleid op niveau van de gemeente of stad adviseren en daarvoor de nodige ondersteuning krijgen. Ook op Vlaams en federaal niveau willen we samen met andere ouderenorganisaties de stem van ouderen laten klinken in het beleid. We hoeven daarvoor geen ouderenrechtencommissaris of een hoge ambtenaar die namens de ouderen advies geeft over allerlei beleidsthema's. Ouderen zijn – anders dan kinderen – mondig genoeg om met, voor en door ouderen beleidsadvies te geven, te overleggen waar het kan en actie te voeren als dat nodig is. Geef ouderenorganisaties de middelen en instrumenten om op te komen voor de belangen van ouderen. Zorg ook op federaal niveau voor een ouderenadviesraad met deskundige ondersteuning. Zorg voor één krachtig meldpunt om klachten te verzamelen en aan te pakken, en versnipper dat niet over allerlei losse instanties, nieuwe instituten of ombudsdiensten allerhande. Geef ouderenorganisaties en hun vertegenwoordigers een bepalende rol in het beleid rond ouderenzorg, woonzorg, thuiszorg... naast de zorgkoepels. Zorg voor participatie in het lokaal beleid van zorgvoorzieningen.

Om lokaal een inclusief en doelgroepgericht participatiebeleid te voeren is voor OKRA de lokale ouderenraad het best geschikt. Hier kunnen diverse ouderenverenigingen en niet-verenigde ouderen samen onderling uitwisselen en op vraag of op eigen initiatief het lokale beleid adviseren.

OKRA vraagt dat de overheid het voorzien in een lokale ouderenraad oplegt en de werking ervan reglementeert voor de gemeenten.

Al te vaak merken we bij OKRA dat leeftijd als een onderscheidend kenmerk wordt gebruikt in het beleid. Een willekeurige leeftijdsgrens die bepalend is om al dan niet ondersteuning te krijgen bij een handicap. Of om al dan niet in aanmerking te komen voor sommige medische ingrepen. Of om in een assisenjury te zitten. Of om

een rijbewijs te behouden. Voor verzekeringen en leningen. Om een auto te huren. Met OKRA verzetten we ons daar tegen. Omdat een louter leeftijds criterium absoluut geen rekening houdt met alle objectieve verschillen inzake fysieke en mentale gezondheid van de betrokken mensen en alle ouderen over dezelfde kam scheert, zonder enig onderscheid. Oud is dan gelijk aan out, ongeacht je talenten, bekwaamheden, vermogen, gezondheid, enz. We spreken dan van pure leeftijdsdiscriminatie, 'ageisme'. Dat is het beperken van rechten of sociale normen louter op basis van leeftijd en op grond van populaire vooroordelen over die leeftijden. Maar niet met ons, niet met OKRA.

Nog altijd botsen we op heel stereotiepe beeldvorming van ouderen. De oudere wordt standaard in beeld gebracht in relatie tot zorg en mindere mobiliteit. Een alsmaar groter wordende groep ouderen (gepensioneerden) zijn echter actief en nemen belangrijke maatschappelijke opdrachten op zich (in de verenigingen, als oppas voor kleinkinderen, in de zorg voor ouders,...). We verwachten dat de diverse overheden binnen de eigen bevoegdheden inzetten op het veranderen van deze eenzijdige beeldvorming. Het lijkt ons zinvol om eens een berekening te maken van de waarde van de bijdrage die ouderen leveren aan onze samenleving, onze cultuur, onze economie,... zodat ze niet enkel gezien worden als een 'grote kost'.

Ouderen zijn erg bezorgd om wat er gebeurt met ons klimaat. De aanhoudende berichten over natuurrampen en extreme weerfenomenen, dichtbij en ver weg, roepen vragen op over de toekomst van kinderen en kleinkinderen. OKRA verwacht van onze beleidsmakers, op elk niveau, een daadkrachtig en urgent beleid hierrond.

OKRA pleit ook om werk te maken van een transparanter en rechtszeker 'grootouderstatuut', bijvoorbeeld over bezoekrecht van kleinkinderen, onderhoudsplicht, enz.

In wat volgt lijst OKRA kort op welke maatregelen we verwachten op verschillende beleidsterreinen: wonen, mobiliteit, zorg, pensioen en inkomen, fiscaliteit. Zoals het een middenveldorganisatie past, is dat niet het werk van wat kamergeleerden, maar werk voorbereid, overlegd en besproken met lokale vrijwilligers en belangenbehartigers.

3. Wonen

3.1. Inleiding

OKRA stelt vast dat het verwerven van een eerste eigen woning een belangrijke buffer vormt tegen armoede, niet enkel voor, maar zeker ook na pensionering, en dus van groot belang is, ook voor toekomstige generaties. We pleiten voor een stimuleringsbeleid in de plaats van ontmoediging door hogere fiscaliteit.

Een beleid gericht op levensbestendig wonen dient te mikken op het aanpassen van de eigen woning (toekomstige energienormen, verhoogde immobiliteit) en op het ondersteunen van nieuwe woonvormen die wonen en zorg combineren.

3.2. Groener maken van de woningmarkt

Uit onderzoek blijkt dat een meerderheid van ouderen woont in een verouderde, energetisch onaangepaste woning. Oudere eigenaars zijn vaak niet meer geneigd om nog veel te investeren in de eigen woning. Het zijn bovendien vaak de minder kapitaalkrachtige eigenaars die juist in de minst energievriendelijke woningen wonen. Ouderen hebben daardoor een verhoogd risico op energiearmoede.

Om eigenaars en ook huurders er toch van te overtuigen om tot renoveren over te gaan, dient de overheid haar verantwoordelijkheid te nemen:

- Graag zien wij de 'Mijn VerbouwPremie' proactief ondersteund worden door de gemeentes met bijvoorbeeld een woonloket of -winkel, ook op niet-digitale wijze.

- De drempel om op latere leeftijd nog te lenen (al dan niet renteloos) is te hoog. Daarom pleit OKRA voor verbouweningen die pas terugbetaald moeten worden door de eigenaar, als de woning waarvoor de lening wordt aangegaan opnieuw verkocht wordt en de meerwaarde gerealiseerd is.
- Bovendien zouden de praktische zorgen van ouderen inzake energiebesparing overgenomen moeten worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan projecten zoals dat van Grootouders voor het Klimaat in samenwerking met OKRA Limburg waarbij kinderen worden gestimuleerd om de ouderlijke woning te renoveren.
- De energiehuizen en alle andere ondersteuningsmogelijkheden zijn amper bekend bij het grote publiek. Zij dienen dan ook veel proactiever onder de aandacht te komen bij de brede bevolking.
- Het is hoe dan ook essentieel dat de overheid maatregelen neemt die inspelen op de noden van minder kapitaalkrachtige eigenaars en huurders. Denk aan projecten van collectieve renovaties, noodkoopleningen, aangepaste fiscale- en subsidiemogelijkheden.

3.3. Levenslang wonen

Mensen actief aanzetten om tijdig over de eigen woonsituatie na te denken in functie van toenemende zorgnoden en verminderde mobiliteit is nodig. Er is een tegemoetkoming voorzien door het VAPH (-65 jaar) of de Vlaamse Overheid (65 jaar en ouder), met elk hun eigen voorwaarden, grensbedragen en procedures. Met OKRA pleiten we voor één geïntegreerde tegemoetkoming met een korte, transparante en eenvoudige aanvraagprocedure.

Voor nieuwbouwappartementen en -zorgwoningen dienen strenge normen voor een maximale toegankelijkheid opgelegd te worden in combinatie met strikte controles.

Gemeentes moeten gestimuleerd worden om een proactief ouderenvriendelijk woon- en ruimtelijk beleid te voeren.

Wie levenslang in de eigen woning wil blijven, neemt immers beter tijdig preventieve maatregelen. Meerdere steden en gemeentes maken al gebruik van de woningscan om hun bevolking hierin te stimuleren. Die woningscan kan in heel Vlaanderen zijn nut bewijzen, maar dan moet de overheid een coördinerende rol opnemen.

3.4. Collectieve woonvormen

Vereenvoudigde regelgeving moet nieuwe woonvormen als kangoeroewonen, cohousing, zorgwonen, tiny houses stimuleren en beter bekend maken. Assistentiewoningen moeten betaalbaar blijven, de rechtspositie van kopers moet gegarandeerd kunnen worden. Bovendien pleiten we voor meer toezicht op de naleving van de erkenningsvoorwaarden en de aanwezigheid van een voldoende groot en kwalitatief zorgaanbod. Een toegankelijk, laagdrempelig informatie- en ondersteuningspunt is nodig.

3.5. Sociale woonmarkt

Met betrekking tot de tekorten inzake sociale woningen vraagt OKRA een daadkrachtiger beleid van de Vlaamse overheid om een inhaalbeweging te maken in het creëren van extra woongelegenheden en een gesanctioneerd bindend sociaal objectief voor de betrokken gemeenten.

Wie op de wachtlijst staat, moet meteen aanspraak kunnen maken op een huurpremie om in afwachting van de toewijzing van een sociale huurwoning te kunnen huren op de privémarkt.

3.6. Omgeving

Met de bouwshift of betonstop is een schuchtere eerste stap gezet die de lasten onbetaalbaar hoog maakt voor de gemeenten. OKRA pleit voor een allesomvattende langetermijnvisie over hoe Vlaanderen er over 50 jaar zou kunnen uitzien. Met duidelijke gedefinieerde buurten en woonkernen waar generaties elkaar versterken en diverse woonvormen een evenwichtige mix vormen. Met aandacht voor groenvoorziening, mobiliteit, vrije tijd, intergenerationeel samenwonen, diensten en gezondheidszorg,... En een krachtig ruimtelijk ordeningsbeleid dat daar naar handelt.

4. Mobiliteit

Mobiliteit blijft één van de grote uitdagingen. Voor OKRA blijft STOP (stappen, trappen, openbaar vervoer, privévervoer) het uitgangsprincipe, ook voor het verwachte beleid.

Er moet maximaal ingezet worden op een ouderenvriendelijke combimobiliteit die aan een aantal randvoorwaarden voldoet. Betaalbare, toegankelijke en comfortabele randparkings, goede verbindingsmogelijkheden van en naar het centrum, heldere en makkelijk consulteerbare informatie,... zijn hierbij essentieel.

Eenvormige regelgeving inzake oplaadmogelijkheden voor elektrische vervoersmodi dringt zich op, zoals bijvoorbeeld rond oplaadkabels over voetpaden...

4.1. Voetgangers en fietsers

OKRA vraagt bijzondere aandacht voor de zwakke weggebruiker en voor wie beperkt is in zijn mobiliteit.

Verwachtingen van OKRA:

- Meer aandacht voor veilige en voldoende brede fiets- en voetpaden, conflictvrije kruispunten, enz. Er moet meer aandacht en een duidelijkere regelgeving komen voor de diverse vervoersmodi (steps, pedelecs,...).
- Meer rustplaatsen (banken) in het straatbeeld en langere oversteektijden aan verkeerslichten voor minder snelle voetgangers. Nieuwe en aangepaste fietsinfrastructuur mag niet ten koste gaan van voldoende brede en toegankelijke voetpaden.
- Bevorderen van de veiligheid van fietsers door het wegwerken van 'moordstrookjes', namelijk fietspaden aan de rand van de weg, niet afgescheiden van het gemotoriseerd verkeer.
- Een beter onderhoud van fietspaden.
- Bij de inrichting van kruispunten moet de veiligheid van voetgangers en fietsers voorrang krijgen.
- Een versnelde uitbreiding van het netwerk aan fietsnelwegen in België. Dat kan namelijk een oplossing bieden voor veiliger fietsverkeer (korte en langere afstanden).
- Inzetten op vorming en sensibilisering van ouderen rond veilig rijden met elektrische fietsen, onder meer met doelgerichte campagnes in samenwerking met het werkveld. Ook de organisaties en verenigingen die cursussen 'Veilig elektrisch fietsen' aanbieden moeten maximaal ondersteund worden, zowel op financieel als praktisch vlak.
- Voor fietsers zou de overheid werk moeten maken van een stimulerend beleid rond het dragen van de fietshelm en een betere zichtbaarheid.

4.2. Openbaar vervoer

Een performant, vlot bereikbaar en toegankelijk openbaar vervoer met een voldoende aanbod (ook 's avonds laat) is een must voor veel ouderen om te kunnen participeren in het sociale en culturele leven. De Lijn en NMBS hebben een belangrijke taak om ouderen te motiveren in het gebruik van het openbaar vervoer. Het huidige mobiliteitsplan dat o.a. het criterium 'bezetting' voor behoud van haltes en lijnen gebruikt, beperkt in belangrijke mate het aanbod, waardoor het vooral erg kwetsbare mensen treft. Dat leidt tot vervoersarmoede!

Bij de uitrol van het mobiliteitsplan in de meeste vervoerregio's is de vooropgestelde budgetneutraliteit een té zware beperking. Het belet belangrijke investeringen in de aanschaf van nieuw rollend materieel, het toegankelijk maken van haltes, enz. Deze investeringen mogen niet ten koste gaan van het aanbod of omgekeerd. Gebruikers- en middenveldorganisaties dienen betrokken te worden bij de vervoerregioraden.

Het Masterplan Toegankelijkheid van de Lijn dat een objectief vooropstelt van 50% toegankelijke haltes van het kern- en aanvullend net, waardoor 70% van de reizigers een toegankelijke rit moeten kunnen maken, is

niet ambitieus genoeg. Het is niet verdedigbaar dat mensen met een beperkte(re) mobiliteit het openbaar vervoer als een hindernis ervaren.

Ook bij de NMBS is een duidelijke inhaalbeweging nodig. Heel wat treinstellen kennen nog een verhoogde opstap, de aanvraagprocedure voor hulp bij op- en afstappen is omslachtig en mensenwaardig en ook perrons zijn in veel gevallen niet aangepast. Om van de roltrappen en liften in heel wat stations nog maar te zwijgen... Een ambitieus toegankelijkheidsplan met bijhorende middelen zou hier dus zeker niet misstaan!

Naast een voldoende groot aanbod en een vlot toegankelijk openbaar vervoer dient er ook meer aandacht te zijn voor kwaliteitsvolle dienstverlening. Duidelijke en transparante tarieven, een vlot bereikbare klantendienst, loketten met ruime openingsuren en vriendelijk personeel, transparante communicatie bij vertragingen en problemen,... OKRA pleit voor één ticketsysteem voor alle vormen van openbaar vervoer. Hierbij is rekening houden met het feit dat niet iedereen – en het zijn zeker niet allemaal ouderen – digitaal vaardig is, broodnodig. Naast websites, apps en social media moet ook blijvend ingezet worden op niet-digitale dienstverlening en dat aan dezelfde tarieven en voorwaarden.

Een aantrekkelijk seniorentarief moet behouden blijven. Het spoort ouderen aan om gebruik te maken van de trein in de daluren. Zo worden extra auto's uit het zeer drukke verkeer gehouden. Bijkomend pleiten we ook voor het behoud van het papieren ticket.

Om een vlot bereikbaar en toegankelijk openbaar vervoer te realiseren, is er ook voldoende aandacht nodig voor ondersteunende infrastructuur. In stations, aan bushaltes en stelplaatsen moeten voldoende zitbanken zijn. Ook propere, goed onderhouden openbare toiletten horen hierbij, met aandacht voor de veiligheid van de gebruiker (toezicht, verlichting,...).

4.3. Autorijden

OKRA vraagt:

- Dat bij de invoering van de Lage Emissiezones (LEZ) rekening gehouden wordt met ouderen en gezinnen met een kwetsbare financiële situatie.
- Een uniforme regeling voor alle LEZ.
- Bij de invoering van het rekeningrijden vermijden dat enkel wie het zich kan veroorloven, of een werkgever heeft die de kost betaalt, nog de baan op kan. Rekeningrijden moet een onderdeel zijn van een sociaal rechtvaardige en ecologisch verantwoorde hervorming van de verkeersbelasting.
- Dat de screening van rijvaardigheid niet gebeurt op basis van leeftijd, maar wel op basis van medische diagnoses. Hierbij verzetten we ons absoluut tegen een algemene leeftijdsgebonden aanpak. OKRA wil ook het behoud van de keuzemogelijkheid voor een niet digitaal rijbewijs.
- Dat de overheid concrete, laagdrempelige informatie geeft aan ouderen over het gebruik van deelsystemen zoals de deelauto, -fiets en -step.

4.4. Personen met mobiliteitsbeperking

OKRA, Samana, Kando en Beweging.net zijn van mening dat mensen met mobiliteitsproblemen met hun geldige parkeerkaart, gratis en onbeperkt mogen parkeren. Dat niet enkel op de voorbehouden parkeerplaatsen voor personen met een handicap, maar ook op andere parkeerplaatsen.

De gemeentelijke reglementeringen wijken sterk van elkaar af. We vragen om een regelgeving van toepassing voor alle steden en gemeenten en wensen dus uniformiteit in het gebruik van de kaart.

We begrijpen dat steden en gemeenten het misbruik van de parkeerkaart willen tegengaan. Zij doen dit o.m. door voorafgaande registratie van de kaart, exclusief gelinkt aan 1 à 2 nummerplaten. De parkeerkaart voor personen met een handicap is echter gelinkt aan de gebruiker en niet aan een voertuig. We pleiten dus voor het gebruik van de kaart gebonden aan de persoon en niet aan het voertuig, met gebruik van meerdere nummerplaten, zonder enige beperking qua aantal. We willen een systeem zonder complexe voorafgaande registratie en te gebruiken op het moment zelf.

Om zeker verschillende opties te bieden, mag de betaalautomaat op straat niet verdwijnen. Het project 'Digitaal parkeerrecht voor personen met een handicap' van 'Gemeente zonder gemeentehuis' kan als voorbeeld dienen.

Lokale besturen moeten aangezet en ondersteund worden om te voorzien in aangepast vervoer voor mensen met een mobiliteitsbeperking, vervoer op maat en dat ook bekend te maken.

5. Gezondheid, ouderenzorg en welzijn

5.1 . Gezondheidspreventie en positieve gezondheid

OKRA blijft meer aandacht opeisen voor gezondheidspreventie bij ouderen via een gezamenlijke visie, beleid en acties om een gezonde, actieve levensstijl bij ouderen te stimuleren en dat in alle levensdomeinen: beweging, voeding, psychisch welbevinden, sociale contacten... OKRA ziet gezondheid als *'het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven'* (Machteld Huber). Door de nadruk te leggen op veerkracht en eigen regie, voelen zorgvragende ouderen zich in hun kracht aangesproken.

In deze visie is gezondheid niet langer strikt het domein van de zorgprofessionals, maar van ons allemaal. Het gaat immers om het vermogen om met veranderende omstandigheden om te kunnen gaan. Dit concept maakt geen onderscheid meer tussen gezonde en zieke personen, maar ook geen onderscheid op het vlak van leeftijd. Dat laatste blijft een pijnpunt, zowel in de federale als in de Vlaamse gezondheidszorg.

In dit kader vraagt OKRA :

- Een wettelijke verankering dat er geen plaats is voor leeftijdsgrenzen in de zorg. Eventuele selecties dienen te gebeuren op basis van criteria als diagnose, levenskans en levensverwachting, niet op basis van leeftijd.
- De Vlaamse overheid om de expliciete leeftijdsdiscriminatie ingeschreven in het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap vanaf 65 jaar opheft.
- Dat wie complexe, langdurige zorg nodig heeft voor de leeftijd van 65 ook terecht kan in een woonzorginitiatief.
- Een effectieve laagdrempelige toegang tot psychologische hulp: na de uitbreiding van de terugbetaling van het psychologisch consult tot de groep van 65-plus, dient gezorgd voor een voldoende aantal psychologen dat aangesloten is in één van de 32 lokale netwerken voor geestelijke gezondheid (vooral voor gespecialiseerde psychologische hulp).
- Dat overheden werk maken van een actief gezondheidspreventiebeleid en daarbij werken vanuit de verschillende vormen van preventie: ziekte voorkomen via het elimineren of verminderen van ziekterisico's (primaire preventie, zoals het voorbeeld van welzijnsscan Sint-Niklaas), vroegtijdig opsporen en behandelen van ziekte (secundaire preventie) en verergering van een bestaande ziekte voorkomen (tertiaire preventie).
- Blijvende inzet op acties om vroegtijdige zorgplanning te stimuleren bij de brede bevolking.
- In te zetten op beschikbare en toegankelijke basisgezondheidszorg.

- Dat het gemakkelijk toepassen van het recht van inzage in het eigen medisch dossier gegarandeerd wordt.

5.2. De Vlaamse overheid

Bij de aanvang van de legislatuur moet voor de volledige beleidsperiode een toereikende financiering vrijgemaakt worden om de onderstaande punten te realiseren. De financiering van de Vlaamse Sociale Bescherming 'inclusief de woonzorg' en een minimale budgettaire groeinorm moet in een structureel meerjarenplan gegoten worden.

5.2.1 De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)

De grote discussie over solidariteit in bijdragen en inkomsten moet in dit kader nog van start gaan. Alles wijst er op dat de huidige bijdragen (62 of 31 euro) in de toekomst sterker zullen verhogen in functie van de stijgende noden.

OKRA is voorstander van:

- Een gesolidariseerd verzekeringsmodel met een verplichte individuele bijdrage. OKRA vraagt een meer inkomens- en vermogensgerelateerde bijdrage, waarbij rekening gehouden wordt met de reële draagkracht.
- Een geïntegreerde uitkering in functie van de zorgzwaarte, waarin zowel een forfaitair bedrag zit (= het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden), als een inkomens- en vermogensafhankelijk uitkeringsgedeelte (= het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood).
- Afschaffing van de carentijd van het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden.
- Minimaal een automatische indexering en welvaartsvastheid van deze uitkeringen.

De voorwaarden om in aanmerking te komen voor het huidig zorgbudget voor ouderen met een zorgnood zijn aan een hervorming toe. OKRA vraagt volgende aanpassingen bij het onderzoek van inkomen en vermogen:

- Een verhoging van de inkomensgrenzen van dit zorgbudget.
- Een aangepaste regeling bij verkoop/schenking. Bij een oudere die zijn woning verkoopt, wordt de verkoopwaarde voor 6% in rekening gebracht als jaarlijks inkomen, en dat tot 10 jaar na de verkoop. Zelfs ouderen met de laagste inkomens kunnen hierdoor tot 10 jaar lang niet meer in aanmerking komen voor het zorgbudget voor ouderen en tevens de afgeleide rechten. De voorwaarden voor bezit en verhuur van een woning zijn in vergelijking met verkopen of schenken een stuk voordeliger. Je straft hier bovendien ook mensen mee af die tijdig de keuze maken om te verhuizen naar een aangepaste woning.
- Een realistische rente op spaargelden (momenteel 6%).
- Het wegwerken van de impact van samenwonen op het zorgbudget (inkomensgrenzen van samenwonende personen liggen in verhouding lager dan bij een alleenstaande).

OKRA heeft veel voorbehoud bij een mogelijke invoering van een persoonsvolgende financiering in de ouderenzorg:

- Dat kan niet bij een gesloten zorgbudget voor ouderenzorg. Hierdoor kunnen niet alle zorgvragen beantwoord worden. Wachtlijsten voor rechthebbenden zoals in de sector voor personen met een handicap moeten vermeden worden.
- De uitwerking van de persoonsvolgende financiering vraagt om voldoende onderzoek, dialoog met de doelgroep, pilootprojecten en een overgangperiode.
- Ook een grondige evaluatie van de effecten van de persoonsvolgende financiering o.a. in de sector van de personen met een handicap en in andere landen en sectoren is hierbij essentieel.

- Niet iedereen is in staat om zijn eigen zorgnoden te formuleren en de zorg zelf te coördineren. OKRA pleit dan ook voor het recht om niet zelf te moeten kiezen en niet zelf de eigen zorg te moeten beheren. Deze persoonlijke keuze dient voorzien te worden in het nieuwe systeem. Een externe zorgbemiddelaar kan hierbij ondersteunend en adviserend optreden, zonder in de plaats te treden van de zorgbehoevende of zijn vertrouwenspersoon.
- OKRA is geen voorstander van een volledige persoonsvolgende cash financiering (zorgbudget). De geïntegreerde uitkering wordt cash uitbetaald. De zorgkosten daarentegen moeten gedekt worden door de VSB en uitgekeerd via een zorgticket dat enkel gebruikt kan worden voor de decretaal erkende zorgvoorzieningen (zie punt 2). Hierbij moet rekening gehouden worden met de reële woon- en zorguitgaven.

Een laagdrempelig, toegankelijk aanbod moet gegarandeerd worden voor elkeen die zorgbehoevend wordt, ongeacht het inkomen.

OKRA pleit voor een grondig onderzoek in functie van de invoering van een maximumfactuur in de langdurige zorg omdat de betaalbaarheid van de zorgvoorzieningen niet gegarandeerd kan worden. De overheid kan de toepassing van de maximumfactuur beperken door duidelijke prijsafspraken op te leggen aan de erkende zorgaanbieders. Deze maximumfactuur mag enkel rekening houden met de zorgkosten, niet met de leef- en woonkosten en wordt bij voorkeur enkel voorzien voor de laagste inkomens/vermogens.

5.2.2 De woonzorg

5.2.2.1 Het zorgaanbod

Een allesomvattende benadering van het zorgsysteem is aangewezen. Van gezondheidspreventie, aangepast wonen, thuiszorg tot een eventueel verblijf in een woonzorgcentrum. In dit continuüm moet er plaats zijn voor een gedifferentieerd aanbod dat kan inspelen op de verschillende noden en wensen van ouderen. De verschillende schakels in dit zorgcontinuüm zijn onderling afhankelijk van elkaar en vragen onderlinge afstemming. De persoon met een zorgbehoefte en zijn (eventuele) mantelzorger staan centraal in dit proces.

Belangrijke pijlers bij de verdere uitbouw:

- Een geïntegreerd aanbod

De zorgvrager staat centraal en moet de mogelijkheid aangeboden krijgen om de controle zelf in handen te nemen, daarbij ondersteund door een multidisciplinair netwerk. De leden van het netwerk werken samen én met de zorgvrager en mantelzorger. Een goed werkend geïntegreerd zorgaanbod laat de zorgvrager bovendien toe om vlot te kunnen overgaan tot andere zorgvormen. De eerstelijnszones hebben tijdens de coronacrisis hun functie en rol bewezen als tussenschakel tussen de verschillende medische en welzijnsdiensten. Deze constructieve samenwerking moet aangegrepen worden om ze naar de toekomst toe te consolideren. Een uniek en performant digitaal systeem, opgemaakt vanuit gebruikersperspectief, om gegevens uit te wisselen is een noodzakelijke voorwaarde om vlot multidisciplinair te kunnen samenwerken.

- Een divers aanbod op buurtniveau

We denken dat differentiatie in het aanbod belangrijk is om tegemoet te komen aan de behoeften en noden van alle ouderen. Momenteel is de keuze vaak beperkt tussen zo lang mogelijk (vaak onaangepast) thuis blijven wonen of een verhuis naar het woonzorgcentrum. Een divers aanbod op buurtniveau kan ervoor zorgen dat ouderen meer aangepast kunnen wonen en een echte keuze kunnen maken.

Collectief wonen moet voor alle ouderen (ook niet zorgbehoevenden) mogelijk blijven. Naast zorgbehoevendheid is ook eenzaamheid een belangrijke factor om uit te kijken naar een collectieve vorm

van huisvesting. Er moet creatief nagedacht worden over nieuwe vormen van collectief wonen. Bij die vormen van collectief wonen moet duidelijk zijn wat bewoners kunnen verwachten bij opduikende zorgbehoeften. Een duidelijk decretaal kader hierrond is noodzakelijk. Andere aandachtspunten zijn de betaalbaarheid en de toewijzingscriteria om in aanmerking te komen voor deze initiatieven.

Kleinschalige woonzorginitiatieven:

Binnen een divers zorgaanbod op mensenmaat kunnen kleinschalige woonzorginitiatieven ingebed in de buurt, een waardevolle aanvulling zijn. Woonzorginitiatieven met kleine wooneenheden en kleine multidisciplinaire teams met gekende gezichten kunnen hiertoe bijdragen. Bij deze vorm van arbeidsorganisatie kan bovendien de werkbaarheid voor het personeel verhogen en is er een hogere bescherming tegen de circulatie van virussen.

Ook binnen grotere woonzorgcentra kan deze kleinschaligheid gerealiseerd worden. Om efficiëntiewinsten te realiseren, kennis te delen en overheadkosten te drukken is het wenselijk het beheer binnen een grotere structuur op te nemen.

Grootschalige woonzorgcentra met een grote mate van inspraak en participatie kunnen evenzeer garant staan voor warme zorg op mensenmaat.

- Toegankelijkheid

Dit houdt in dat er een voldoende aangepast en regionaal gespreid aanbod moet zijn om tegemoet te komen aan de noden en behoeften. De erkennings- en programmatieregels moeten correct opgesteld en uitgevoerd worden. Naast de demografische criteria is het noodzakelijk rekening te houden met de reële bezettingsgraad van de voorzieningen. Een objectief en transparant wachtlijstbeleid moet de regionale zorgtekorten registreren, zodat hier accuraat op ingespeeld kan worden.

- Welzijnsgericht

Ouderenzorg blijft voor OKRA in de eerste plaats een belangrijk onderdeel van het welzijnsbeleid, en dat op alle niveaus (van poetschulp, tot gekwalificeerde verpleegkundigen en dokters). Niet alle zorgen van ouderen hebben een medisch of professioneel antwoord nodig. Ontmoetingsmomenten, plekken waar ouderen over kleine en grote zorgen met elkaar kunnen praten bevorderen het welbevinden en vormen een preventieve dam tegen onbehagen.

- Buurtzorg

Buurtzorg en zorgzame buurten vormen de eerste terugvalbasis voor zorgbehoevende ouderen. De residentiële zorg dient meer geïntegreerd te zijn in de buurtzorg en meer rekening te houden met de mogelijkheden van de buurt. Woonzorginitiatieven zijn geen eilandjes op zich. Ze zijn een schakel in een continuüm van wonen en zorg voor verschillende doelgroepen. In Vlaanderen en Brussel zijn er de afgelopen legislatuur 132 zorgzame buurten uit de startblokken geschoten. De opgedane expertise en opgebouwde netwerken vormen een basis om op verder te bouwen. We pleiten ervoor dat de projectfase plaatsmaakt voor een structureel decretaal kader en financiering. We zien hier mogelijkheden bij de al toegekende opdrachten aan de eerstelijnszones en lokale dienstencentra. Ook verenigingen kunnen hier een belangrijke rol opnemen als tweede mantel.

- Kwalitatief

Het aantal personeelsleden en ook de diversiteit van beroepsdisciplines zijn van belang. Het onderwijs en de vorming in de zorgsector moet meer mensgericht worden, niet enkel technisch. Personeelsleden die ingeschakeld worden in de persoonsgerichte zorg moeten de taal van de gemeenschap en de cultuur van

de bewoners respecteren en voldoende kennen. Een kwaliteitsvol personeelskader vereist een eerlijke verloning om het beroep aantrekkelijk te maken en het groot verloop in te perken. De aanvullende rol van de vrijwilligers en mantelzorgers in de zorg moet erkend worden, maar mag de reguliere tewerkstelling niet vervangen.

- **Betaalbaarheid en prijsbeleid**

Een verblijf van een aantal jaren in een woonzorgcentrum of intensieve thuiszorg is een groot risico met een grote kost en moet sociaal verzekerd worden (zie VSB). Hierbij is extra aandacht nodig voor de gezinsdimensie. Ook voor koppels moet een factuur betaalbaar worden. De betaalbaarheid van de factuur mag niet onder controle gehouden worden door een verminderd zorgaanbod. De zorgfactuur mag evenmin een drempel vormen om noodzakelijke zorg aan te vragen.

Naast het onderzoek voor de mogelijke invoering van een maximumfactuur pleit OKRA voor een door de overheid gereguleerd prijsbeleid voor heel de zorgsector. Verplichte prijsverhogingsaangifte moet de overheid, gebruikers en voorzieningen voldoende en relevante informatie verschaffen over het kostenniveau en de winst- en verliesmarges in de sector.

De afgelopen(?) energiecrisis zette de betaalbaarheid van woonzorgcentra extra onder druk. We geloven niet in de vrije markt voor een redelijke prijszetting van een verblijf in een woonzorgcentrum. De volgende principes zijn cruciaal om de dagprijs voor de bewoner onder controle te houden:

- Geen automatische prijsverhogingen van de dagprijs zonder volledige transparantie van de totale kostprijs voor bewoners en de besteding van de middelen door de woonzorgcentra.
- Geen automatische indexering van de prijzen van woonzorgcentra indien er ook geen automatische indexering zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden is.
- Een opstart van onderzoek naar het meten van reële prijsstijgingen van de gemiddelde korf van aankopen van goederen en diensten door woonzorgcentra en vergelijken met de consumptie-index en indexproductgroepen.
- Ook de bewoners moeten een vertegenwoordiging krijgen in het lokaal en Vlaams overleg rond het prijsbeleid. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door prijsverhogingen en prijsbeleid tripartite te laten bepalen (koepels, ouderenorganisaties en overheid).
- Een levenslange individuele garantie voor prijsstabiliteit (startprijs + indexering op basis van afgevlakte gezondheidsindex) voor bewoners.
- Een scherpere prijscontrole en grotere transparantie van de financiële huishouding.

- **Transparant**

Een financieel transparante zorgmarkt is nodig voor deze sterk gesubsidieerde sector. Meer transparantie en vlot raadpleegbare informatie over de kwaliteit maakt dat ze meer doordachte keuzes kunnen maken. De overheid beschikt over erg veel objectieve informatie (prijzen, supplementen, zorggraad, klachten, inspectieverslagen, bezettingsgraad,...) die vlot toegankelijk moet zijn voor alle bewoners en mensen op zoek naar een woonzorgcentrum, en met actieve openbaarheid van bestuur ter kennis worden gebracht van bewoners van woonzorgcentra en hun mantelzorgers.

De kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid in de zorg dienen mee bewaakt en gegarandeerd te worden door bewoners/gebruikers meer inspraak te geven. Door dat op te nemen in het erkenningsbeleid verzekert de overheid zich ervan dat ze in alle sectoren wordt gerealiseerd.

We denken daarbij aan:

- Versterken van de werking van de huidige bewoners- en gebruikersraden.
- Uitbreiden van hun bevoegdheden.

- Organiseren van stakeholdersoverleg in elke zorg- en welzijnsorganisatie, zoals bijvoorbeeld het afvaardigen van vertegenwoordigers van cliënten/bewoners in de algemene vergadering en de raad van bestuur.
- Werken met onafhankelijke vertegenwoordigers, die met raadgevende stem deelnemen aan het bestuursorgaan en/of bewoners- of gebruikersraad. Zij kunnen op die manier fungeren als brugfiguur.
- Betrokkenheid van vertegenwoordiging van gebruikers/mantelzorg op Vlaams niveau (zie bijvoorbeeld prijsafspraken).
- Transparantie: gedetailleerde weergave op de factuur.

Ten slotte moeten zorggebruikers kunnen rekenen op een performante behandeling van klachten. Naast preventieve maatregelen om klachten te vermijden moeten zorggebruikers zo nabij mogelijk terecht kunnen met hun vragen en klachten, in eerste instantie bij de dienst waar ze zorg van ontvangen. Als dat niet tot een oplossing leidt, is er nood aan een extern punt, dichtbij de zorggebruiker (bijvoorbeeld op het niveau van de eerstelijnszones) dat instaat voor behandeling en bemiddeling. Het nieuw op te richten meldpunt 'klachten in de zorg', waarvan sprake was in de beleidsnota 2019-2024 moest hierop een antwoord kunnen bieden.

5.2.2.2 Herinvestering van de winst

Kwaliteitsvolle zorg kan niet tot stand komen zonder overheidsregulering en financiële ondersteuning. Het is onaanvaardbaar dat ondernemingen die zorg- of welzijnsdiensten aanbieden de betaalbaarheid en kwaliteit onder druk zetten om winst te maken. De enig aanvaardbare winst is deze die opnieuw geïnvesteerd wordt in de door de Vlaamse overheid opgelegde kwaliteitsnormen van de zorg.

Momenteel is er bij gebrek aan boekhoudkundige eenduidigheid geen zicht op hoe de middelen worden aangewend, en wat er mogelijk wegvloeit naar (buitenlandse) aandeelhouders en commerciële spelers.

In dit kader pleit OKRA ervoor:

- Dat een transparante boekhouding met eenvormig boekhoudschema een erkenningsvoorwaarde is voor voorzieningen.

5.2.2.3 Positie van de zorggebruiker en mantelzorger

Binnen een welzijnsgerichte zorg kunnen we niet om de inzet van mantelzorgers heen. Ze nemen niet alleen zorgtaken op maar zijn vaak de steun, toeverlaat en de connectie met de buitenwereld. Een beleid dat mantelzorg faciliteert zorgt ervoor dat mantelzorgers op een duurzame manier hun cruciale rol kunnen blijven waarmaken. Om mantelzorgers beter te kunnen ondersteunen is de identificatie en registratie noodzakelijk.

Bij de toekenning van rechten pleiten we wel voor diversifiëring. Rechten moeten op maat van de situatie van de mantelzorger en de zorgbehoevende toegekend worden.

Naast een identificatie en registratie moet ook de positie en de rol van de mantelzorger in het zorgproces benadrukt worden.

Er is nood aan:

- Duidelijke informatie over de zorg- en ondersteuningsmogelijkheden, alsook over de wederzijdse rechten en plichten.
- Gegarandeerde inspraak in welke zorg nodig is en hoe die aangepast moet worden aan de eigen noden en verwachtingen.
- Inzage- en schrijfrecht in het individueel zorg- en hulpverleningsdossier dat de ondersteuningsnoden en doelen omschrijft zoals ze in samenspraak opgesteld worden.
- Garantie van een degelijke klachtenbehandeling.
- Duidelijkheid over de aansprakelijkheid van de mantelzorger in de standaard familiale verzekering.
- Ondersteuning om de zelf- en samenredzaamheid aan te moedigen en te verhogen.

5.2.2.4 De vermaatschappelijking van de zorg

OKRA staat positief ten aanzien van de zogenaamde vermaatschappelijking van de zorg en in dit kader ook van het belang van de buurtgerichte zorg. Het beleid zal sociale netwerken, buurtwerking en het verenigingsleven aanmoedigen, zodat mensen zich met elkaar verbonden weten. Er wordt dan maximaal een beroep gedaan op het netwerk rond een zorgbehoevende persoon om hem zo lang mogelijk thuis te laten wonen in de vertrouwde omgeving. Hierbij kunnen de lokale dienstencentra – voor wie ze nodig heeft – een belangrijke rol en functie vervullen. Daartoe moeten lokale dienstencentra vertrekken vanuit de aanwezige mogelijkheden bij de lokale initiatieven en verenigingen. Zij moeten tot op het buurtniveau operationeel uitgebouwd worden. Samenwerking vanuit een lokaal netwerk is decretaal voorzien. Welzijns- en zorgactoren, mantelzorgers, ouderenverenigingen en relevante buurtactoren moeten deel kunnen uitmaken van dit lokaal netwerk. De lokale dienstencentra mogen hier niet in de plaats treden van het verenigingsleven, ze moeten elkaar aanvullen en versterken vanuit hun eigen rol en positie.

De vermaatschappelijking van de zorg mag niet in de plaats treden van de professionele zorg en ze mag geen effect hebben op de noodzakelijke zorgbudgetten. De ultieme verantwoordelijkheid moet bij de overheid blijven, om te vermijden dat bepaalde groepen door de mazen van het net vallen.

5.3 . De federale gezondheidszorg

5.3.1 Nood aan een globaal, complementair en gecoördineerd beleid

De gezondheidszorg is na de zesde staatshervorming complexer en onduidelijker geworden, zeker voor de burger. De coronacrisis maakte duidelijk dat alle beleidsniveaus op elkaar afgestemd moeten zijn en dat we moeten vermijden dat verschillende beleidsniveaus elkaar tegenspreken. In tijden van een gezondheidscrisis is er nood aan één nationaal commando om ons doorheen de crisis te loodsen.

5.3.2 Minimale reële groeinorm van het budget

Gelet op het groeiritme van de uitgaven, jaarlijks 2 à 3 %, en de noodzaak om de toegankelijkheid van de gezondheidszorg te verbeteren, moet er een wettelijke groeinorm gehanteerd worden die toelaat de zorg voldoende te financieren en de middelen in te zetten voor de juiste prioriteiten.

5.3.3 Geen privatisering van de gezondheidszorg

Steeds meer mensen moeten gezondheidszorg uitstellen om financiële redenen. Privatisering van de gezondheidszorg moet met alle middelen bestreden worden. Het persoonlijk aandeel moet opnieuw een beperkt 'remgeld' worden om onnodige uitgaven te vermijden. Vandaag is het voor velen een drempel, waardoor noodzakelijke gezondheidszorgen uitgesteld worden. De hospitalisatieverzekeringen hebben zich geënt op de te sterke stijging van de 'remgelden', zeker bij een ziekenhuisopname.

Hospitalisatieverzekeringen bewijzen voortdurend dat ze noch effectief noch efficiënt zijn. De groepen die ze nodig hebben – ouderen en chronisch zorgbehoevenden – vallen uit de boot omwille van de kostprijs en risicoselectie. Bovendien stijgen hospitalisatieverzekeringen sterker dan de budgetten voor de ziekteverzekering. Hospitalisatieverzekeringen zorgen voor een eigen vicieuze cirkel, ze stimuleren de permanente verhoging van de supplementen door de specialisten en ziekenhuizen, omdat ze toch terugbetaald worden door de hospitalisatieverzekering.

Wij vragen dat het recht op het aanrekenen van ereloonsupplementen op basis van de keuze voor een eenpersoonskamer afgeschaft wordt. Hospitalisatieverzekeringen moeten prioritair georiënteerd worden op

het dekken van de hotelkosten. Een eenpersoonskamer moet voor iedereen mogelijk worden omdat ze geen luxe meer is maar een basisverwachting.

5.3.4 Verantwoord medicatiegebruik

Uit diverse onderzoeken blijkt dat het gebruik van antidepressiva en antipsychotica bij ouderen erg hoog ligt, zeker bij bewoners van woonzorgcentra. Inzetten op meer gespecialiseerd personeel kan bij invoering van vervangende (psychologische en psychiatrische) therapieën leiden tot minder medicatiegebruik.

Met alle overheden en zorgverstrekkers samen moet een preventief en curatief beleid met de sector uitgetekend worden in functie van een verantwoord medicatiegebruik bij ouderen. De nefaste invloed van het voorschrijfgedrag van artsen dat beïnvloed wordt door de farmaceutische sector moet gecontroleerd en gesanctioneerd worden.

5.3.5 Uitbreiding verstrekkingen pakket ziekteverzekering

Het verstrekkingenpakket van de verplichte ziektekostenverzekering moet verder uitgebouwd en betaalbaar worden. We denken hierbij aan een betere terugbetaling van essentiële noden voor een kwaliteitsvol leven zoals: tandzorg, hoorapparaten, geestelijke gezondheidszorg, palliatieve zorg...

5.3.6 Voltooid leven of levensmoeheid

Regelmatig oordelen mensen dat hun leven 'voltooid' is en dat ze het om die reden willen beëindigen.

Uit de interne discussie over 'voltooid leven' merken we een fundamentele evolutie op, die zich steeds meer focust op de individuele vrijheid van de mens, een belangrijke waarde. Ouderen willen immers op een autonome wijze in het leven staan en de mogelijkheid hebben om over hun eigen leven te beschikken.

In de visie van OKRA dient dit evenwel te gebeuren in relatie en verbondenheid met de anderen. Het is dan ook een maatschappelijk vraagstuk en niet louter een individueel vraagstuk.

Achter de term 'voltooid leven' gaat veel leed schuil dat wij als samenleving kunnen verzachten, zodat de wil om te leven weer de overhand krijgt. Het idee als persoon geen waarde meer te hebben voor en in de samenleving, is een gedachte die opkomt in een samenleving die ouderdom onvoldoende waardeert, een samenleving die naar ouderenzorg kijkt als naar een kostenpost. En waarin ook alsmar minder tijd is om echt voor elkaar te zorgen.

OKRA wenst een grondige maatschappelijke discussie en beleidsdiscussie waarbij de aandacht uitgaat naar:

- Meer investeren in de voorbereiding op en acceptatie van ouderdom.
- Opwaardering van de maatschappelijke visie en beleidsvisie op ouderdom.
- Voorkomen van eenzaamheid en ondersteunen van ouderen voor het behouden of aangaan van (nieuwe) sociale contacten. Waardeer en ondersteun de rol die ouderenverenigingen hierin spelen.
- Aandacht voor zingeving: zin leren/blijven geven aan het bestaan, ook op hoge leeftijd.
- Permanent investeren in passende, kwalitatieve, nabije en spirituele zorg.
- Aandacht voor ouderen met een doodswens.

We beseffen dat niet elk probleem van elk individu hiermee opgelost kan worden. We willen wel maximaal maatschappelijk investeren om te vermijden dat een 'autonome' beslissing ingegeven zou worden door externe factoren die we zelf in de hand hebben. In dit kader is een goed uitgebouwde en toegankelijke palliatieve zorg essentieel.

5.4. Dementiebeleid

Het aantal personen met dementie zal de komende jaren sterk stijgen. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie zal er in ons land een verdubbeling van het aantal zijn tegen 2050, wereldwijd een verdrievoudiging. Het federaal en het Vlaams dementieplan moeten beter afgestemd worden, met o.a.

meer inzet op preventie, een vroegtijdige diagnose en het implementeren van zorgmodellen voor een betere omkadering. Ook de aandacht voor dementie in de basisopleiding van artsen en andere gezondheidsmedewerkers is een aandachtspunt in het dementiebeleid.

Meer aandacht moet ook uitgaan naar degelijke financieringsmechanismen voor wetenschappelijk en maatschappelijk relevant onderzoek naar aandoeningen die meer voorkomen bij ouderen, waaronder dementie. Dat wordt best op Europees en/of wereldniveau (WHO) afgesproken.

5.5. Europees beleid met inpakt op gezondheid en welzijn

Als Europa zich blijft baseren op een eenzijdige, vrij ongenueanceerde toepassing van het vrij verkeer van diensten en goederen en het recht op concurrentie, betekent dat een bedreiging voor ons gezondheidsmodel. Gezondheidszorg moet behoren tot de sociale diensten van algemeen belang waarvoor het mededingingsrecht en het vrije verkeer van diensten niet onbeperkt kan worden uitgeoefend. De commercialisering wordt door het Europees beleid bevorderd.

We vragen een Europees gezondheidsbeleid dat steunt op de fundamentele waarden van universaliteit, toegankelijkheid, rechtvaardigheid en solidariteit, kwaliteit en stabiliteit. De Europese Unie moet bewaken dat deze waarden de hoeksteen blijven voor de Europese gezondheidsstelsels. De specificiteit van de gezondheidszorg en de welzijnszorg moet expliciet erkend worden.

Europa moet haar rol spelen in de onderhandeling van nieuwe geneesmiddelen om lagere prijzen te bekomen. Een regulering op Europees niveau kan de beschikbaarheid garanderen en stockproblemen vermijden.

6. Pensioen

Het pensioen – vaak het enige inkomen – moet gepensioneerden enerzijds voldoende beschermen tegen armoede en anderzijds een adequate vervangingsratio bieden van het inkomen tijdens de carrière. Een pensioensysteem, opgebouwd als repartitiesysteem, is bij uitstek een samenlevingscontract gebaseerd op intergenerationele solidariteit. Dat moeten we behouden én moet bovendien versterkt worden.

OKRA is ervan overtuigd dat een goed wettelijk pensioen, in combinatie met flankerende sociale maatregelen, de beste garantie biedt om zoveel mogelijk gepensioneerden dit toereikend inkomen op solidaire wijze te verzekeren. OKRA eist dan ook een maximale inzet voor de eerste pensioenpijler, inclusief de bereidheid én daadkracht om deze effectief duurzaam te hervormen. Daarbij is een sluitende financiering van de sociale zekerheid noodzakelijk.

6.1. Pensioenbeleid op de lange termijn, gericht op de toekomst

Er is nood aan een duurzame visie die een degelijk pensioeninkomen op korte en lange termijn garandeert, voor jong en oud. Mensen hebben nood aan een consistent beleid; jongere generaties moeten erop kunnen vertrouwen dat de sociale zekerheid er ook in de toekomst voor hen zal zijn.

Transparantie en eenvoud

Er is nood aan een vereenvoudigde en transparante pensioenwetgeving. Het uiteindelijke doel moet een eenvormig federaal pensioensysteem zijn.

- Vervroegd pensioen moet mogelijk worden voor wie minimaal 42 jaren loopbaan kan bewijzen.

- De versterking van een kwaliteitsvolle sociale bescherming vereist permanente monitoring en bijsturing, vanuit een duurzame en sociale visie over alle pensioenstelsels heen, niet op basis van ad-hocmaatregelen.
- Alle burgers moeten in staat zijn te begrijpen op welke wijze hun pensioenrechten worden opgebouwd om in het licht daarvan hun eigen beslissingen te kunnen nemen. Hierbij moet benadrukt worden dat extralegale voordelen ook een weerslag zullen hebben op de hoogte van het pensioen. Zeker voor jongeren is dat belangrijk. Ook moet werk worden gemaakt van een grotere bewustwording rond het intergenerationele aspect van ons repartitiesysteem en de solidariteit die hierin verweven zit.
- Mypension en de ‘databank tweede pijler’ moeten nog verder uitgebouwd en verfijnd worden, en bovendien meer op elkaar afgestemd: zo moet de fiscale impact van vervroegde pensionering op het aanvullend pensioen op duidelijkere en meer concrete wijze gecommuniceerd worden.
- Nieuwe maatregelen moeten voldoende (en via diverse) communicatiekanalen op voorhand bekendgemaakt worden – niet alleen of hoofdzakelijk digitaal – met de nodige overgangstijd.
- Verworven rechten moeten gewaarborgd worden. Wie in het verleden door overmacht niet in staat was om te werken/bepaalde loopbaankeuzes maakte, moet kunnen rekenen op de daaraan gekoppelde individuele pensioenrechten. Het wettelijk pensioenstelsel is niet de juiste plaats om langdurig werklozen of arbeidsongeschikten te straffen!
- De verschillen tussen de stelsels van werknemers, ambtenaren en zelfstandigen zijn historisch gegroeid. Een hervorming moet ertoe leiden dat niet langer te rechtvaardigen verschillen geleidelijk worden opgeheven met een verbetering van alle pensioenen tot gevolg. Bovendien is het noodzakelijk dat alle stelsels hier gelijkwaardig toe bijdragen. Deze uniformering is een uitgelezen kans om de wetgeving te vereenvoudigen en duidelijker te maken.

6.2. Versterking van de armoedebescherming

Pensioenen moeten armoede voorkomen en een voldoende hoge levensstandaard na pensionering waarborgen. Dat veronderstelt een goede sociale bescherming waarbij zowel solidariteit als verzekering tegen inkomensverlies gewaarborgd zijn.

- OKRA wil het armoederisico bij ouderen doen dalen. We zijn positief dat de IGO (inkomensgarantie voor ouderen) de voorbije jaren meermaals verhoogd is, maar stellen voor om de maximumbedragen ervan te koppelen aan de actuele armoedegrenzen voor alleenstaanden en samenwonenden! Dat is niet meer dan logisch, gezien de IGO dé aangewezen uitkering is om ouderenarmoede tegen te gaan.
- OKRA pleit ervoor om de vrijgestelde bedragen van toepassing in het bestaansmiddelenonderzoek te koppelen aan de index, samen met het grensbedrag om bij te verdienen in combinatie met een IGO. De vastgestelde termijn van 10 jaar voor het hanteren van de eigen middelen ten tijde van het onderzoek, moet worden losgelaten als kan worden aangetoond dat ze ondertussen zijn opgesoupeerd (en redelijkerwijs kan worden aangetoond dat er geen sprake is van moedwillige verarming).
- Voor IGO-gerechtigden verwachten we een gelijkaardige regeling rond verblijfplaatscontrole zoals voor andere gepensioneerden.
- De verstrengde toegang tot het minimumpensioen, waarbij de gepensioneerde een zeker aantal dagen effectief gewerkt moet hebben, dient terug afgeschaft te worden. OKRA constateert dat deze maatregel vooral symbolisch is, de wetgeving nóg hopeloos complexer maakt én hoofdzakelijk vrouwen treft. Uitwassen moet men bij de verantwoordelijke overheidsinstantie aanpakken (zoals de RVA), niet bij de pensioenberekening: wanneer de loopbaan is afgesloten.

6.3. Versterking van het verzekeringsprincipe

Het wettelijk pensioenstelsel is meer dan loutere armoedebestrijding. Het moet in verhouding staan tot de sociale bijdragen die tijdens de actieve loopbaan betaald werden. Het zogenaamd ‘verzekeringsprincipe’ kan het maatschappelijk draagvlak van de pensioenstelsels verhogen. OKRA eist een hogere netto-vervangingsratio zodat pensioenen garant staan voor het behoud van de levensstandaard na pensionering.

- OKRA is tevreden dat het minimumpensioen de voorbije legislatuur structureel verhoogd werd, maar is ook bezorgd over de grootste groep van gepensioneerden zónder recht op een minimumpensioen die ook hun koopkracht (nog) verder hebben zien dalen. Voor hen moet er dus ook een oplossing komen.
- Een wettelijk pensioen moet gelijk zijn aan minstens 75 % van het gemiddelde van het beroepsinkomen van de 25 beste jaren.
- Omdat het verschil tussen de minima en modale pensioenen steeds kleiner is geworden, moet ook het loonplafond (het maximum loon dat per kalenderjaar recht geeft op pensioenopbrengst) evenredig verhoogd worden. Een bijkomende mogelijkheid is het loonplafond over de gehele loopbaan te bekijken, en niet per kalenderjaar zoals dat vandaag het geval is.
- Perioden zoals onvrijwillige werkloosheid, SWT en landingsbanen moeten opnieuw aan een volledig fictief loon worden gelijkgesteld, in plaats van aan een beperkt fictief loon zoals soms het geval is.

6.4. Welvaartsvaste pensioenen

- De pensioenen moeten automatisch, jaarlijks en structureel gekoppeld worden aan de werkelijke loonevolutie (inclusief premies en voordelen). Het is duidelijk dat het huidige indexeringsstelsel een onvoldoende mechanisme voor welvaartsvastheid is, aangezien het risico op armoede verder toeneemt naarmate iemand ouder wordt. Het ontbreken van een echt, automatisch ingebouwd welvaartsvastheidsmechanisme is dan ook een ernstig tekort in de huidige wetgeving.
- Bij pensioenverhogingen (welvaartsvastheid, indexing, aanpassing) moeten de inkomensplafonds en/of referentiebedragen voor de toekenning van de voordelen aan ouderen ook automatisch worden aangepast (fiscale barema's, verhoogde tegemoetkoming van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, elektriciteit, enz.).
- Als minima worden opgetrokken moeten de overige pensioenen mee aangepast worden om eenzelfde inkomensspanning te behouden voor de huidige groep gepensioneerden.

6.5. Verkleinen pensioenkloof tussen partners

OKRA pleit voor het behoud van de gezinsdimensie in de pensioenstelsels, maar dan wel gemoderniseerd en geüniformeerd opdat het pensioensysteem afgestemd is op de maatschappelijke realiteit. Keuzes gemaakt binnen het gezin veronderstellen een gedeelde beslissing en verantwoordelijkheid van de partners. Een volledige individualisering van rechten zou de loopbaankeuzes volledig op het individu afwentelen.

- Het aanmoedigen en mogelijk maken van actieve deelname aan de arbeidsmarkt is een belangrijk middel om bestaanszekerheid te garanderen. Evenals het aanmoedigen van actieve deelname van vrouwen én mannen aan zorgtaken, en die te waarderen als gelijkgestelde periodes voor de berekening van het pensioen. Daarbij moet onder meer het Scandinavisch systeem voor moederschapsrust (gelijke periodes voor vrouw én man) als voorbeeld gelden.
- In de strijd tegen armoede blijft het belangrijk dat personen met een beperkte en/of deeltijdse loopbaan een goede toegang tot het minimumpensioen hebben.
- De rechten van wettelijk samenwonenden en gehuwden moeten met elkaar in lijn worden gebracht, met name met oog op de overgangsuitkering en het overlevingspensioen.
- De bescherming van diegenen die hun relatie beëindigen moet voor OKRA in de eerste plaats gebaseerd zijn op solidariteit tussen de ex-partners. Als een van de partners minder pensioenrechten heeft opgebouwd om de zorg voor het gezin op zich te nemen, moeten de rechten van de andere partner verdeeld worden. Solidariteitsmechanismen zijn daarbij zeker nodig om situaties waarin beide partners een zeer laag pensioen hebben (en dus verdere verarming) te vermijden. Het moet om een werkelijke overdracht van pensioenrechten gaan, waar enkel bij geschreven overeenkomst van kan worden afgeweken. Dat bovendien over de stelsels heen: voor ambtenaren is er momenteel geen pensioen ex-echtgenoot zolang de ex nog leeft.
- Periodes van mantelzorg die niet gepresteerd worden in het systeem van tijdskrediet, thematisch verlof en loopbaanonderbreking, moeten sociale rechten, waaronder pensioenopbouw genereren.

6.6. Billijke inhoudingen op pensioen

- Maak de volledige IGO-uitkering tot een niet-belastbaar inkomen, vergelijkbaar met het leefloon en uitkeringen van de FOD Sociale Zekerheid.
- Ouderen met een laag en onbelastbaar inkomen hebben geen baat bij wettelijke belastingverminderingen. Politiek dient het accent daarom meer gelegd op directe uitkeringen, premies, het toekennen van een belastingkrediet of -kortingen in plaats van belastingverminderingen.
- Belastingschalen (voorheffing) op het pensioenbedrag moeten worden opgetrokken. Op bedragen tot een volledig minimumpensioen mag geen belasting verschuldigd zijn: minimum moet een écht minimum worden!
- Er moet snel een oplossing komen voor diegenen die door een klein(er) aanvullend pensioen ook ZIV-bijdrage op hun wettelijk pensioen moeten betalen. We namen kennis van het KB van 11/12/2023 dat hierop een antwoord zou moeten bieden. Gezien OKRA hier al jarenlang voor heeft gestreden, zijn we zowel optimistisch als waakzaam voor de concrete uitvoering van dit besluit.
- OKRA pleit voor volledige afschaffing van de solidariteitsbijdrage op pensioenen. Deze maatregel was toentertijd ingevoerd met de belofte dat het 'tijdelijk' zou zijn. Nu ook voor lonen de solidariteitsbijdrage wordt afgeschaft, moet dit zeker ook voor pensioenen gebeuren.
- Voor de gezinnen met één gezinspensioen moet de huwelijksquotiënt herleid worden naar een verhouding van 50-50 in plaats van de huidige 70-30. Indien de huwelijksquotiënt afgeschaft wordt omwille van de maatschappelijke veranderingen, dient een voldoende lange overgangstijd van minstens 30 jaar te worden voorzien.

6.7. Meer zekerheid en duidelijkheid omtrent toegelaten arbeid

Het voornaamste uitgangspunt van OKRA is dat gepensioneerden zich niet gedwongen mogen zien om bij te klussen, simpelweg omdat hun pensioen ontoereikend is. Voor diegenen die hier wél vrijwillig voor kiezen, moet er meer zekerheid én duidelijkheid komen.

- Gepensioneerden die blijven werken, moeten erop kunnen vertrouwen dat zij aangepaste sociale rechten krijgen, zoals verzekering tegen arbeidsongevallen, ziekteverzekering, tijdelijke werkloosheid. Immers dragen zij ook RSZ af op hun inkomen uit arbeid!
- Personen die werken in combinatie met hun (al dan niet vervroegd) pensioen, moeten duidelijker geïnformeerd worden hoe dit belast zal worden op het einde van het jaar: zij moeten op voorhand weten waar ze aan toe zijn, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een laagdrempelige(re) tax calculator, vergelijkbaar zoals al bestaat voor langdurig zieken.⁵
- Op het einde van de loopbaan moeten verschillende mogelijkheden voorhanden zijn om de arbeidsduur te verminderen en de combinatie arbeid en gezin te faciliteren. Oudere werknemers zijn van onschatbaar belang voor het opnemen van zorgtaken of voor vrijwilligerswerk. Zo moet eindloopbaan tijdskrediet algemeen mogelijk zijn vanaf 55 jaar én volledig gelijkgesteld worden voor het pensioen.
- OKRA is geen voorstander van de pensioenbonus en het deeltijds pensioen: de effectiviteit voor het stimuleren van de werkzaamheidsgraad wordt door academische studies betwist, maar de kost zal niet gering zijn.

7. Fiscaliteit

7.1. Eerlijke fiscaliteit

Belastingen zijn noodzakelijk in een moderne samenleving. Ze financieren in de eerste plaats de overheidsuitgaven. Een investerende, herverdelende en duurzame overheid heeft voldoende financiële middelen nodig. Zo is ze in staat een goede dienstverlening te bieden: scholen, wegeninfrastructuur, politiediensten, gezondheidszorgen.

Voor de legitimiteit van het belastingsysteem is het essentieel dat het billijk is, dat de opbrengsten transparant en efficiënt ingezet worden en dat de belastingplichtige hier ook van bewust is. Daarnaast zijn belastingen een belangrijk middel voor inkomensherverdeling. Ten slotte is er de instrumentele of regulerende functie.

Belastingen worden ingezet om burgers en ondernemingen aan te sporen zich veilig, gezond, milieuvriendelijk... te gedragen.

Het begrotingstekort is fenomenaal groot geworden. Er werden fiscale hervormingen gepland om het werken aantrekkelijker te maken, de ongelijke belastingen naargelang het soort inkomen (inkomsten uit arbeid, uitkeringen, vermogen, huurinkomsten, erfenissen, vennootschappen, schenkingen ...) rechtvaardiger te maken.

OKRA wenst billijke belastingen. Dat houdt in:

- Een rechtvaardige lastenverdeling tussen inkomen uit arbeid en andere inkomens, bijvoorbeeld uit vermogen, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.
- Een rechtvaardige fiscaliteit begint met een correcte registratie van alle inkomensstromen en vermogens door de overheid, een vermogenskadaster.
- Een correcte belasting van alle inkomsten: ook van inkomsten uit vermogen, erfenissen, huurinkomsten (met vrijstelling eigen woning), aandelen, renten en het tegengaan van belastingontwijking via vennootschappen.
- Een fiscaliteit waarin grote vermogens boven 1 miljoen euro (exclusief eigen woning) een extra belasting wordt opgelegd.
- Een strenge aanpak van fiscale fraude.
- Een performant en transparant fiscaal stelsel: eenvoud is een sine qua non om overtollige administratieve last te verminderen bij de overheid en de belastingplichtige. Koppel fiscale maatregelen aan een of meerdere meetbare doelstellingen zodat elke maatregel op zijn effectiviteit en efficiëntie kan geëvalueerd worden, ook in het kader van fraudebestrijding.
- Fiscaliteit gericht op duurzaamheid: een duurzame fiscaliteit heeft bijzondere aandacht voor gezondheid en leefmilieu en werkt sturend zonder daarbij herverdeling uit het oog te verliezen;
- Het bevorderen van een rechtszeker en stabiel klimaat voor burgers en ondernemingen.
- Een toekomstgericht belastingstelsel dat ook rekening houdt met meerwaardecreatie door inschakeling van nieuwe technologieën en robotica.

In de volgende punten belichten we het cruciaal belang van een eerlijke fiscaliteit voor ouderen op twee terreinen.

7.2. Financiering van de sociale zekerheid

- De financiering van de sociale zekerheid staat meer en meer onder druk. Dat heeft enerzijds te maken met het toenemend aantal gepensioneerden en anderzijds met het toenemend belang van extralegale voordelen in het loonpakket en de verdergaande robotisering van de arbeid.
- OKRA pleit ervoor om de financieringsbasis van de sociale zekerheid opnieuw te versterken. Hierdoor blijft de betaalbaarheid van de pensioenen en de ziekteverzekering op peil en kunnen er verbeteringen doorgevoerd worden.
- Het is cruciaal dat de staatsinkomsten rechtvaardiger verdeeld worden over bijdragen uit arbeid en bijdragen uit vermogen en dat fiscale ontduiking effectief aangepakt wordt. De extra inkomsten die zo gegenereerd worden, moeten dan ook aangewend worden in de sociale zekerheid.
- Sociale zekerheid zou ook medegefinancierd moeten worden door heffingen op meerwaardecreatie. We 'produceren' met alsmaar minder mensen immers alsmaar meer.
- Loonvoordelen zonder sociale bijdragen en verminderingen van patronale bijdrage zoals bij flexijobs, studentenjobs, maaltijdcheques, ecocheques, salariswagens, winstpremies, ... moeten afgebouwd en op termijn uitgesloten worden.

- Het draagvlak voor de sociale zekerheid dient versterkt bij de publieke opinie, ook door het oneigenlijk gebruik van de sociale zekerheidsuitkeringen aan te pakken: een krachtige aanpak van zwartwerk, zowel bij werkgever als werknemer, het activeren van werklozen wiens werkloosheid uitsluitend te wijten is aan werkonwilligheid. Net als regelingen waarbij werkgevers en werknemers ten koste van de sociale zekerheid een inkomensregeling zonder te werken organiseren.

7.3. Erf- en schenkbelasting

Vandaag betalen de bezitters van grote vermogens en zij die zich kunnen laten bijstaan door adviseurs zo goed als geen erf- en schenkbelasting.

- Advies en informatie omtrent erf- en schenkbelasting moet laagdrempelig zijn, zodat dit voor iedereen, ook voor mensen met een kleiner vermogen, toegankelijk is.
- De belastbare basis moet zo groot mogelijk worden gemaakt, zodat de tarieven voor iedereen draaglijk zijn.
- Een rechtvaardige erfbelasting is fundamenteel om de grote vermogens proportioneel te laten bijdragen. OKRA pleit voor een vrijstelling van de erfbelasting, tot een sociaal rechtvaardig plafondbedrag, in rechte lijn en tussen partners.

De globalisatie van de erfenisrechten tussen vreemden moet opgeheven worden. Vandaag betalen enkel de erfgenamen van wie geen planning opmaakte (via een duolegaat, een schenking in extremis, een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik, een gesplitste aankoop vruchtgebruik/blote eigendom...) deze hoge tarieven. Dat is niet te rechtvaardigen gezien het grote aantal alleenstaanden in Vlaanderen.

8. Digitalisering

De cijfers bevestigen een trend die al langer gekend is: een toename in het bezit van of toegang tot digitale technologieën en een groeiend aantal ouderen dat over de vaardigheden beschikt om ze doelgericht te gebruiken. Toch blijft een grote groep mensen in de kou staan, en het zijn niet alleen ouderen, maar bijvoorbeeld ook mensen met een beperkte scholingsgraad, een laag inkomen, personen die zich in een situatie van kansarmoede bevinden,...

Daarom is het belangrijk dat zowel de commerciële sector als de non-profitsector en de openbare dienstverlening blijven inzetten op niet-digitale dienstverlening en communicatie.

8.1. De nood aan een wettelijk kader voor de commerciële sector

Bankensector

We eisen dat de overheid ingrijpt op het huidige charter dat binnen de bankensector is afgesloten. De belofte van een geldautomaat binnen 5 km voor 95% van de bevolking is een theoretische benadering gebleken doordat gerekend wordt met afstanden in vogelvlucht. Daarom zou minstens 95% van de bevolking binnen een straal van 2,5 km werkelijke afstand toegang moeten hebben tot een bankautomaat met basisdienstverlening (geldstorting, geldafhaling – ook voor kleine bedragen, overschrijvingen). Ten minste 98% van de bevolking moet diezelfde toegang hebben binnen een straal van 5 kilometer.

Aanvaarden van cash geld onder druk

OKRA vraagt dat de overheid voorziet in een sterker wettelijk kader om handelaars, maar bijvoorbeeld ook openbare dienstverleners te verplichten om cashbetalingen te aanvaarden en sanctionerend optreedt bij overtreding.

8.2. OKRA vraagt dat de overheid zelf het goede voorbeeld geeft in haar dienstverlening

Een overheid kan maar met recht en rede een dergelijk kader opleggen als ze zelf het goede voorbeeld geeft. Nochtans wringt daar meer en meer het spreekwoordelijke schoentje, want overheden zetten steeds meer eenzijdig in op digitale dienstverlening:

- Het aanvragen van 'MijnVerbouwPremie' kan enkel via een digitaal loket.
- De dienstencheques worden tegen 2025 volledig gedigitaliseerd.
- Bij de invoering van statiegeld op petflesjes en blikjes wordt gekeken naar een digitaal systeem op basis van QR-codes.
- Steeds meer gemeenten zetten uitgebreid in op hun digitaal loket en beperken de mogelijkheid tot fysiek contact met een medewerker.
- ...

OKRA vraagt de nodige aandacht voor niet-digitale dienstverlening:

- Naast een digitaal loket voor 'MijnVerbouwPremie' zou er ook een fysieke vorm van dienstverlening van de Vlaamse overheid zelf moeten komen, met eventueel een rol voor steden en gemeenten.
- De digitalisering van de dienstencheque gaat voorbij aan een kernopdracht van de overheid: het organiseren van toegankelijke dienstverlening voor zoveel mogelijk burgers. Wij vragen dan ook dat deze operatie voor onbepaalde tijd wordt uitgesteld.
- OKRA verwacht ook dat de aanbieders van openbaar vervoer in dit land verplicht worden om in een basisaanbod van fysieke dienstverlening te voorzien. Hierbij gaat het bijvoorbeeld niet alleen om de aanschaf van een ticket, maar ook over de beschikbaarheid en het kunnen consulteren van informatie, het aanvragen van specifieke ondersteuning,...
- OKRA is vragende partij voor een meer dwingend kader voor steden en gemeenten rond fysieke (niet-digitale) basisdienstverlening, hulp bij allerlei vragen en formulieren,.... Dat zou dan ook doorgetrokken moeten worden naar andere actoren zoals bijvoorbeeld de lokale politie, brandweer,...
- OKRA vraagt dat bij het opzetten van proefprojecten of het voorbereiden van nieuwe wetgeving telkens een 'digitoets' wordt gemaakt. Hierbij wordt nagegaan of het project of de nieuwe wetgeving ook tegemoet komt aan mensen die over beperkte digitale vaardigheden beschikken. Deze toets kan verschillende vormen aannemen: een bevraging via steekproef, het betrekken van vertegenwoordigers van bepaalde doelgroepen zoals OKRA,.... Met daarbij de nadrukkelijke vraag dat er in de verdere uitwerking van het project of de nieuwe wetgeving ernstig rekening wordt gehouden met de input die uit deze 'digitoets' voortkomt.

8.3. Versterk organisaties die digitale vaardigheden van ouderen kunnen verbeteren

OKRA vraagt dat de overheid steden en gemeenten stimuleert om lokale verenigingen, die inzetten op e-inclusie en het aanleren van digitale vaardigheden, te versterken. Dat kan in de vorm zijn van financiële ondersteuning zoals bijvoorbeeld subsidies, maar ook door plaatselijke verenigingen logistiek verder te helpen. Het aanbieden van infrastructuur, het ter beschikking stellen van een lesgeverspoule, het mee helpen uitwerken van initiatieven, het faciliteren van samenwerking met bijvoorbeeld het lokale dienstencentrum,.... zijn daar mooie voorbeelden van. De Vlaamse overheid en het VVSG zouden hierin een coördinerende voortrekkersrol kunnen spelen.

8.4 Bekijk het globale plaatje

De digitalisering brengt naast opportuniteiten ook risico's met zich mee. Jaar na jaar stijgt het aantal klachten in verband met phishing en de oplichters gaan steeds geraffineerder te werk. Bovendien werkt de voortschrijdende digitalisering ook een verschuiving van verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de hand. Daar waar vroeger een bedrijf of instantie aansprakelijk was voor wat zij deden, is de digitale klant, burger of cliënt zelf verantwoordelijk en aansprakelijk. Banken wentelen deze aansprakelijkheid veeleer wel dan niet af op hun digitale klant, soms zelfs onterecht. Wetgeving om de consument te beschermen hinkt hopeloos achterop en houdt te weinig rekening met de snel veranderende digitale wereld.

Wij vragen dan ook dat de huidige consumentenwetgeving tegen het licht gehouden wordt en waar nodig versterkt en aangepast wordt. Het zou niet aan de consument mogen zijn om te bewijzen dat hij niet nalatig is geweest, het is aan de tegenpartij om te bewijzen dat hij dat wél is geweest.

Phishing en andere vormen van online fraude zijn een internationaal gegeven dat niet stopt aan de grenzen van een land of een continent. Daarom is het belangrijk om niet alleen werk te maken van nationale wetgeving, maar ook op het Europees en internationaal front wetgevend initiatief te nemen.

9. Europees en internationaal ouderenbeleid

Op Europees en internationaal niveau wil OKRA dat er werk gemaakt wordt van een beleid dat mikt op een gelijke behandeling van alle mensen ongeacht hun leeftijd. Op Europees niveau vragen we dat de huidige regels rond verboden leeftijdsdiscriminatie inzake materies van tewerkstelling worden verruimd naar andere domeinen zoals gezondheidszorg, verzekeringen, bankdiensten, woonbeleid, enz. We vragen dat Europa campagnes opzet om praktijken van leeftijdsdiscriminatie aan te pakken en weg te werken.

Binnen Europa dient te worden voorzien in dwingende regelgeving om ouderen toegang te geven tot betaalbare ouderenzorg, en betaalbare toegang tot essentiële diensten als gezondheidszorg, voeding, mobiliteit, bankdiensten en niet-digitale toegang tot allerlei commerciële en overheidsdiensten zonder meerkosten.

Het Europees sociaal beleid dient armoede onder gepensioneerden te voorkomen door te voorzien in vier belangrijke rechten:

- Het recht voor ouderen op een kwalitatief leven met een adequaat pensioen en een minimum inkomen dat hen voldoende financiële zekerheid oplevert om te voldoen aan hun zorgbehoeften, aan de nood aan een degelijke woning en voeding, enz. Daarbij moet bijzondere aandacht uitgaan naar vrouwen die een hogere levensverwachting hebben dan mannen en vaker alleenstaand zijn en van een eenpersoonsinkomen moeten leven.
- Het recht op een financieel en geografisch toegankelijke gezondheidszorg en ouderenzorg. De ouderenzorg dient aan ouderen autonomie en onafhankelijkheid, en inspraak in hun zorgvoorziening te waarborgen. Het statuut en de werkomstandigheden en arbeidsvoorwaarden van de zorgverleners dienen verbeterd te worden.
- Het recht op een gezonde, degelijke huisvesting en op toegang tot openbare essentiële diensten.
- Het recht op sociale integratie van alle ouderen om te kunnen deelnemen aan sociale, politieke en culturele activiteiten.

We vragen dat het Europees parlement opnieuw een 'Intergroup on ageing' opricht als draaischijf voor het (denk)werk rond ouderen en vergrijzing.

Op internationaal vlak vragen we dat Europa actief de werkzaamheden zou steunen binnen de Verenigde Naties om een internationale conventie af te sluiten rond ouderenrechten. Zo een verdrag zou op wereldschaal bijdragen tot het verbieden van allerlei vormen van leeftijdsdiscriminatie in verschillende domeinen en het uitbouwen van rechten voor ouderen wereldwijd.

OKRA Cel Belangenbehartiging

5 maart 2024

Naar Grootouders voor het Klimaat

Speerpuntennota voor de verkiezingen van 9 juni 2024

Een duurzame wereld voor alle kleinkinderen

Het is essentieel dat de Europese, federale en Vlaamse overheid een coherent en robuust beleidskader creëren om de beoogde doelstellingen te halen. De klimaatverstoring kan maar opgelost worden door de veelheid van individuele acties te combineren met een grote hoeveelheid aan gecoördineerde collectieve acties en door een grondige systeemverandering. De politiek heeft dan ook de grote verantwoordelijkheid om de regie van het klimaatbeleid in handen te nemen. De klimaatontwrichting is de grootste collectieve uitdaging van de komende decennia. Dat betekent dat de overheid maatregelen moet nemen om de klimaatverandering tegen te gaan (mitigatie), mensen te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie), de natuur in stand te houden en te zorgen voor een goede lucht- en waterkwaliteit. De nieuwe regeerakkoorden (Vlaams en federaal) moeten daarom zeer duidelijke keuzes inhouden op de volgende 12 speerpunten. Elk speerpunt illustreren we ter verduidelijking met enkele voorbeelden. Deze speerpunten vereisen een gezamenlijke aanpak naar een fundamentele systeemverandering: omgroei, kleinere ecologische afdruk, een duurzame welzijnseconomie, herverdeling van rijkdom en macht, internationale rechtvaardigheid en vrede.

1. Maak van klimaatbeleid ook een sociaal beleid

De huidige subsidies gaan te veel naar mensen en bedrijven die deze steun niet echt nodig hebben (het mattheuseffect). Het systeem van premies moet prioritair gericht worden naar mensen met een laag inkomen omdat zij vaak in slecht geïsoleerde woningen wonen. Een herverdelend beleid veronderstelt een grondige aanpak van de vervoersarmoede en energiearmoede. Tijdens de periode van de klimaattransitie moeten noodzakelijke verschuivingen in de werkgelegenheid op een sociaal correcte manier gebeuren.

2. **Bouw zo snel mogelijk alle vormen van subsidies voor fossiele brandstoffen af**
Heroriënteer deze miljardensteun naar de verdere uitbouw van hernieuwbare energie en de renovatie van woningen (vooral voor de weinig bemiddelde inwoners).

3. Versnel de energietransitie en streef naar een lager energieverbruik

De renovatiesnelheid is te zeer afhankelijk van individuele ingrepen. Daarom zijn forse investeringen nodig in collectieve initiatieven zoals warmtenetten, energiegemeenschappen, renovatieprojecten per bouwblok, extra steun voor coöperaties voor hernieuwbare energie. Maak gebruik van systemen zoals een rollend fonds en gratis/zeer goedkope klimaatleningen. Energie is een schaars goed: beloon daarom een laag energieverbruik.

4. Neem substantiële maatregelen voor een klimaatneutrale mobiliteit. Ga voor een grondige mobiliteitsshift

Investeer sterk in het openbaar vervoer dat functioneel, aangenaam en betaalbaar voor iedereen moet zijn, in elektrificatie van het personen- en vrachtvervoer, in de herinrichting van het openbaar domein ten voordele van de trage weggebruiker. Hou op met het bevoordelen van het vliegverkeer t.o.v. het treinverkeer. Faseer het systeem van de salariswagens uit, voer rekeningrijden in, voorzie in meer budget voor de realisatie van de basisbereikbaarheid door de vervoersregio's.

5. Zorg voor een stevige uitbreiding van de sociale huisvesting

Zowel de totale energetische renovatie van het bestaande patrimonium als het massaal investeren in (bijna) energieneutrale nieuwe sociale huisvesting zijn nodig. Het algemene renovatiebeleid moet veel meer gericht zijn op de huurders en niet alleen op eigenaars.

6. Bouw aan een natuurinclusieve en circulaire landbouw

Herstructurering van landbouw en veeteelt zijn nodig om verdroging tegen te gaan, natuur en biodiversiteit te herstellen, waterverontreiniging te stoppen. Verder: geen mestoverschotten, vermindering van stikstofuitstoot, reductie van de veestapel, minstens halveren van de bestrijdingsmiddelen, heroriënteren van de Europese subsidiëring naar meer biologische/agro-ecologische landbouw, herinvoeren van toelagen voor opleiding van bioboeren. Kiezen voor lokaal en hoogwaardig voedsel en betaalbare biovoeding.

Zorg ervoor dat de boeren een eerlijke prijs krijgen voor hun producten.

7. Maak werk van natuurherstel

Zet veel meer in op de uitvoering van de Europese kaderrichtlijn water (waterzuivering, ontharding, buffering van hemelwater,...). Zorg voor veel meer natuur in de stedelijke omgeving en grotere aaneengesloten eenheden van natuurgebieden. Stop met het aansnijden van de open ruimte en professionaliseer het beheer van de natuur.

8. Neem maatregelen voor een klimaatneutrale en circulaire industrie

Het principe 'de vervuiler betaalt' moet richtinggevend zijn. Zet in op circulariteit: duurzame producten, hergebruik van materialen en afval gebruiken als nieuwe grondstof worden de regel. Zorg voor meer onderzoeksmiddelen voor industrie en wetenschap om innovatieve technieken en methoden te ontwikkelen om de klimaattransitie te ondersteunen.

9. Geef als overheid het voorbeeld inzake klimaatmaatregelen

Renoveer alle overheidsinfrastructuur grondig en maak systematisch gebruik van hernieuwbare energie. Maak alle overheidsverplaatsingen klimaatvriendelijk (fiets, openbaar vervoer, vervangen van vliegreizen door treinverkeer voor verre verplaatsingen, elektrificatie van het wagenpark van de overheid).

10. Neem als overheden internationaal verantwoordelijkheid op

België en Europa moeten een voorbeeldfunctie vervullen en het voortouw nemen voor een duurzame wereld. De Europese Green Deal moet versterkt worden. De klimaatcrisis is globaal: alle landen moeten in staat zijn mee te werken aan mitigatie, adapteren en schade herstellen. Onze overheden streven naar rechtvaardige handelsrelaties en internationale machtsverdeling, komen internationale afspraken en financiële engagementen na, investeren sterk in conflictpreventie en -oplossing.

11. Zorg voor een stevige financiering van het klimaatbeleid

Financiering is voorhanden door heroriëntering van bestaande geldstromen, zoals de subsidies voor fossiele brandstoffen. Een herverdelende fiscale hervorming, waarbij alle vormen van inkomen op een gelijkwaardige manier belast worden, geeft ademruimte aan mensen in armoede om de transitie aan te kunnen. Kies voor ecofiscaliteit en belasting op vermogen ten voordele van een lagere belasting op arbeid. Er komen de eerstkomende jaren honderden miljoenen Europese middelen naar België/Vlaanderen voor de transitie van het energiebeleid en voor natuurherstel. Zet de publieke

investeringsmaatschappijen en banken gericht in om de klimaatuitdagingen op een sociale manier aan te pakken en daarenboven extra werkgelegenheid te realiseren, bijvoorbeeld met innovatieve financieringsmodellen zoals groene obligaties en waarborgfondsen.

12. Werk met alle overheidsniveaus intensief samen

Constructieve samenwerking tussen het Europese, federale en Vlaamse niveau i.p.v. onderlinge tegenwerking. Werk aan een coherente, geïntegreerde aanpak over de beleidsniveaus heen. Schakel over naar crisismanagement. Investeer als Vlaamse en federale overheid in een sterk ondersteuningsapparaat voor de lokale besturen. Sluis veel meer klimaatmiddelen (geld, personeel, expertise, meer renovatiecoaches, degelijke dataverzameling zoals LEKP,...) naar de lokale besturen want op het terrein (ter plekke) moet het meeste werk gebeuren.

Conclusie: de hoogste tijd voor een moedig beleid

Slechts door een geïntegreerde aanpak van de twaalf speerpunten gaan we substantieel vooruit om een rechtvaardig klimaatbeleid tot stand te brengen en de systeemcrisis aan te pakken. Hier en daar een maatregeltje (*cherry picking*) leidt niet tot een doorgedreven en robuust klimaatbeleid met echte resultaten op het terrein. Het klimaatbeleid is wél haalbaar en betaalbaar. De prijs van halfslachtige maatregelen ligt veel hoger.

Grootouders voor het Klimaat zijn zich erg bewust dat 'de tijd dringt'. Zij roepen de politieke partijen en de Vlaamse en federale politici op hun verantwoordelijkheid te nemen. Stop met achterhoedegevechten tegen de klimaatzaak, stop met onderlinge twisten, stop met verdragingsmaneuvers en creëer zelf een draagvlak. Investeer in een constructieve aanpak van het belangrijkste beleidsprobleem van deze eeuw zodat onze kinderen en kleinkinderen de volgende decennia niet nog meer drastische ingrepen moeten doen om het klimaat, de planeet en haar bewoners te redden.

Grootouders voor het Klimaat (GvK), 15 januari 2024